

00451/06/ET
WP 118

**Artikli 29 alusel loodud andmekaitse töörühma arvamus 2/2006 e-posti
filtreerimisteenusega seotud eraelu puutumatus kaitse kohta**

Vastu võetud 21. veebruaril 2006

Töörühm loodi direktiivi 95/46/EÜ artikli 29 alusel. Tegemist on Euroopa sõltumatu nõuandeorganiga andmekaitse ja eraelu puutumatuses vallas. Selle ülesandeid on kirjeldatud direktiivi 95/46/EÜ artiklis 30 ja direktiivi 2002/58/EÜ artiklis 15. Sekretariaadi ülesandeid täidab Euroopa Komisjoni õigus-, vabadus- ja turvalisusküsimuste peadirektoraadi direktoraat C (tsiviilõigus, põhiõigused ja kodakondsus), B-1049 Brüssel, Belgia, kabinet nr LX-46 01/43.

Veebileht: http://europa.eu.int/comm/justice_home/fsj/privacy/index_en.htm

TÖÖRÜHM ÜKSIKISIKUTE KAITSEKS SEOSSES ISIKUANDMETE TÖÖTLEMISEGA,

mis on loodud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. oktoobri 1995. aasta direktiiviga 95/46/EÜ,¹

võttes arvesse eespool nimetatud direktiivi artiklit 29, artikli 30 lõike 1 punkti c ja artikli 30 lõiget 3,

võttes arvesse oma kodukorda, eriti selle artikleid 12 ja 14,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA ARVAMUSE:

I. SISSEJUHATUS

Direktiivi 95/46/EÜ artikli 29 alusel loodud töörühm (edaspidi „töörühm“) on teadlik erinevate võrgusideteenuste levikust, sealhulgas tasuta veebipõhised e-postiteenused ja seotud teenused. E-sideteenuste levikuga on tekkinud küsimusi seoses side puutumatus kaitsega, seda eelkõige käibiva tava tõttu kontrollida e-posti rämpsposti ja viiruste kõrvaldamiseks ning eelnevalt kindlaksmääratud sisu tuvastamiseks.

Töörühm on teadlik, et enamik Interneti-teenuste pakkujaid ja e-postiteenuste pakkujaid kasutab filtreerimisvahendeid, et kaitsta võrke ja seadmeid ning mõnel juhul uurida sidet kaubanduslikel eesmärkidel. Töörühm leiab siiski, et mõnel juhul ei pruugi selliste filtreerimisvahendite kasutamine olla kooskõlas olemasolevate andmekaitse õigusaktidega, mida kirjeldatakse allpool. See võib muu hulgas olla tingitud asjaolust, et ei ole alati selge, kuidas neid õigusakte kohaldada uute teenuste suhtes.

Käesoleva dokumendi peamine eesmärk on anda suuniseid e-posti konfidentsiaalsuse küsimuses ning konkreetsemalt võrguside filtreerimise kohta. Eelkõige on kerkinud küsimus, kas side läbivaatamine, millega tegelevad ühiselt erinevatel eesmärkidel Interneti- ja e-postiteenuste pakkujad, on side hõivamine ning kas ja kuidas sellist hõivamist võib õigustada.

Selleks analüüsitakse käesolevas dokumendis muu hulgas eraelu puutumatus ja elektroonilist side käsitleva direktiivi 2002/58/EÜ artikli 5 lõikes 1 määratletud e-side konfidentsiaalsussätteid ning muid asjakohaseid sätteid, mis kuuluvad ühenduse õigustikku ja riikide õigusaktidesse, millega õigustikku rakendatakse.

II. E-POSTI ANDMEKAITSE JA PUUTUMATUSE ÕIGUSLIK RAAMISTIK

A) Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse Euroopa konventsioon

Side konfidentsiaalsus tagatakse inimõigusi käsitlevate rahvusvaheliste dokumentide, eelkõige inimõiguste ja põhivabaduste kaitse Euroopa konventsiooni (edaspidi „konventsioon“) ja liikmesriikide põhiseaduste kohaselt. See tagatakse ka kahe allpool kirjeldatud ELi direktiiviga.

Konventsiooni artikliga 8 tagatakse igapäevase eraelu ja kirjavahetuse puutumatus ning sätestatakse, millistel tingimustel võiks nõustuda selle õiguse piiramisega. Euroopa Inimõiguste Kohus (edaspidi „kohus“) on kohaldanud artiklit 8 tavakirjade suhtes mitmel korral.

¹ Euroopa Ühenduste Teataja L 281, 23.11.1995, lk 31:
http://europa.eu.int/comm/internal_market/privacy/law_fr.htm

Nii kirjade hõivamist, avamist, lugemist, nende kättesaamise edasilükkamist kui ka kirjade saatmise tõkestamist on peetud konventsiooni artikli 8 rikkumiseks.² Komisjoni ja inimõiguste kohtu pretsedentide puhul võib järeldada, et konventsiooni artikli 8 rakendusallasse kuulub peaaegu kindlasti e-postside, sest see hõlmab nii eraelu kui ka kirjavahetuse mõistet.³ E-posti kasutavad sidepartnerid võivad õigustatult oodata, et keegi kolmas, riigiasutus või eraüksus, nende kirju ei loe.

Kirjavahetuse puutumatus õigus ei tähenda ainult konfidentsiaalsust, vaid ka õigust kirju saata ja saada.⁴ Seega võib järeldada, et e-kirja saatmise või saamise üldine keelustamine on vastuolus konventsiooni artikliga 8.

Igaühel, kes kuulub konventsiooniosalise riigi jurisdiktsiooni alla, on õigus eraelu ja kirjavahetuse puutumatusle. See hõlmab kõiki side osapooli. Kohtuasjas A v. Prantsusmaa (1993) tegi kohus otsuse, et telefonivestluse salvestamine ainult ühe poole nõusolekul on sekkumine sides osalenud teise poole kirjavahetuse puutumatus õigusesse.

Konventsiooni kohaselt võivad selle osalisriigid hõivata seaduslikult kirjavahetust ja sealhulgas e-kirju või võtta muid meetmeid, kui see on vajalik mis tahes nimetatud eesmärgil ja kooskõlas konventsiooniga, nagu seda on tõlgendatud Euroopa Inimõiguste Kohtu otsustes. Hõivamist saab määratleda tegevusena, kus kolmas pool omandab juurdepääsu kahe või enama osalise eraside sisule ja/või liiklusandmetele, sealhulgas elektronsideteenuste liiklusandmetele. Sellise tegevusega rikutakse üksikisiku eraelu ja kirjavahetuse puutumatus õigust. Hõivamine ei ole aktsepteeritav, kui see ei vasta kolmele põhikriteeriumile kooskõlas konventsiooni artikli 8 lõikega 2 ja kohtu antud tõlgendusega sellele sättele:

„...kui on olemas õiguslik alus, vajadus sellise meetme järele demokraatlikus ühiskonnas, ja see on kooskõlas konventsioonis loetletud õiguspärase eesmärgiga...“

Erasuhete korral on siiski konventsioonis sätestatud õiguste kõige asjaomasem kohaldamismehhanism osalisriikide positiivsete kohustuste doktriin. Osalisriigid pole mitte üksnes kohustatud hoiduma sekkumisest, vaid nad peavad võtma ka positiivseid meetmeid, et tagada nende õiguste tegelik kasutamine mitte üksnes avalikus sektoris, vaid ka üksikisikutevahelistes suhetes. Siia kuulub kohustus tagada piisav õiguslik raamistik nende õiguste kasutamiseks.

Euroopa Liidu lepingu artikli 6 lõikes 2 on selgelt öeldud, et liit austab põhiõigusi kui ühenduse õiguse üldpõhimõtteid, nagu need on tagatud konventsiooniga, ning nagu need tulenevad liikmesriikide ühesugustest riigiõiguslikest tavadest. Vastavalt ELi põhiõiguste harta artikli 52 lõikele 3 on hartas sisalduvate õiguste tähendus ja ulatus samad, mis neile konventsiooniga on ette nähtud. See säte ei takista liidu õiguses ulatuslikuma kaitse kehtestamist.

² Niemitzi kohtuasjas (1992) tegi kohus otsuse, et adressaadile juba kättetoimetatud kirjade suhtes kohaldatakse konventsiooni artiklit 8. Selles otsuses väitis kohus ka, et lisaks erakirjavahetusele tuleb kaitsta ka ärikirjavahetust. Kohus väitis Klassi (1978), Malone'i (1984) ja Huvigi (1990) kohtuasjades, et artikli 8 rakendusallasse kuuluvad ka telefonikõned. Muude sidevahendite puhul on oluline komisjoni Merschi juhtum (1985), kus komisjon leidis, et mis tahes kujul side pealtkuulamine on artikli 8 rikkumine.

³ Järeldust toetab asjaolu, et enamikus liikmesriikides on e-kirjade uurimine keelatud ja nii rahvusvahelisel kui ka riigi tasandil on loodud e-kirjade hõivamiseks erivolitused.

⁴ Golderi kohtuasja (1975) põhjendus 43: „*Takistada kellelgi isegi kirjavahetuse algatamist on kõige kaugeleulatavam „sekkumine“ (artikli 8 lõige 2) „kirjavahetuse puutumatus õiguse“ kasutamisse; on mõeldamatu, et see ei kuulu artikli 8 rakendusallasse, kui isegi pelgalt järelevalve kuulub sinna vaieldamatult.*“ Saadud kirja kinnipidamine on samuti sekkumine (Schöneberger ja Durmaz, 1988).

B) E-kirjade konfidentsiaalsuse suhtes kohaldatavad erisätted

Nagu juba eespool öeldud, tagatakse side konfidentsiaalsus täiendavalt kahe ELi direktiiviga. Side konfidentsiaalsusküsimuse hindamisel tuleb neid direktiive tõlgendada koostoimes konventsiooniga ning eespool kirjeldatud inimõiguste kohtu pretsedentidega.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis 95/46/EÜ üksikisikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise kohta (edaspidi „andmekaitse direktiiv“) on sätestatud horisontaalne õiguskord üksikisikute andmekaitse õiguste kaitseks. Isikuandmete töötlemisega seoses viidatakse andmekaitse direktiivis eraelu puutumatus õigusele, nagu seda on tunnustatud konventsiooni artiklis 8.⁵ Samuti tunnustatakse konventsiooni artikliga 10 tagatud teabevabaduses sisalduvat õigust saada ja jagada teavet.⁶ Vastavalt põhjendusele 47 peetakse e-kirjas sisalduvate isikuandmete vastutavaks töötlejaks kirja koostanud isikut, kusjuures tavaliselt peetakse e-postiteenuste pakkujaid teenuse osutamiseks vajalike täiendavate isikuandmete töötlemise eest vastutavateks töötlejateks.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2002/58/EÜ, milles käsitletakse isikuandmete töötlemist ja eraelu puutumatus kaitset elektroonilise side sektoris (edaspidi „eraelu puutumatus ja elektroonilist sidet käsitlev direktiiv“), kohaldatakse isikuandmete töötlemise suhtes seoses avalike elektronsidevõrkudega Euroopa Ühenduses. Selle direktiiviga täpsustatakse ja täiendatakse andmekaitse direktiivi. Side konfidentsiaalsust kaitstakse eelkõige eraelu puutumatus ja elektroonilist sidet käsitleva direktiivi artikliga 5, mis on sõnastatud järgmiselt:

„...Liikmesriigid tagavad üldkasutatava sidevõrgu ja üldkasutatavate elektrooniliste sideteenuste kaudu toimuva side ja sellega seotud liiklusandmete konfidentsiaalsuse siseriiklike õigusaktidega. Eelkõige keelatakse nende õigusaktidega isikutel, kes ei ole kasutajad, kuulata, salaja pealt kuulata, salvestada või muul viisil pealt kuulata või jälgida sidet ja sellega seotud liiklusandmeid ilma asjaomaste kasutajate loata, kui see ei ole õiguspärane...“

Eraelu puutumatus ja elektroonilist sidet käsitleva direktiivi artiklis 4 on sätestatud, et „üldkasutatava elektroonilise sideteenuse osutaja peab võtma asjakohased tehnilised ja korralduslikud meetmed oma teenuste turvalisuse tagamiseks, tehes seda võrgu turvalisuse puhul vajaduse korral koos üldkasutatava telekommunikatsioonivõrgu pakkujaga.“

Asjakohane on ka e-kaubanduse direktiiv, eelkõige selle Interneti- ja e-postiteenuste pakkujate kohustusi käsitlevad sätted, mille kohaselt ei või liikmesriigid seada Interneti- ja e-postiteenuste pakkujatele üldist jälgimiskohustust. Selline kohustus oleks teabevabaduse ja kirjavahetuse konfidentsiaalsuse rikkumine (e-kaubanduse direktiivi⁷ artikkel 15).

III. E-POSTI SISU LÄBIVAATAMINE

Kirjeldatud õigusliku tausta juures on tekkinud küsimus, kas side läbivaatamine, millega Interneti- ja e-postiteenuste pakkujad mitmesugustel eesmärkidel üldiselt tegelevad, on vastavuses ELi õigusega.

⁵ Põhjendus 10: „isikuandmete töötlemist käsitlevate õigusaktide eesmärk on kaitsta Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artiklis 8 ja ühenduse õiguse üldistes põhimõtetes tunnustatud põhiõigusi ja -vabadusi, eelkõige õigust eraelu puutumatusse.“

⁶ Põhjendus 37: „kui isikuandmeid töödeldakse ajakirjanduse jaoks või kirjandusliku või kunstilise eneseväljenduse huvides, eelkõige audiovisuaalsektoris, tuleks teha erand käesoleva direktiivi teatavate sätete nõuetest, kuivõrd see on vajalik selleks, et viia vastavusse üksikisikute põhiõigused ja sõnavabadus, eelkõige Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artikliga 10 tagatud õigus saada ja jagada teavet.“

⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2000/31/EÜ, 8. juuni 2000, infoühiskonna teenuste teatavate õiguslike aspektide, eriti elektroonilise kaubanduse kohta siseturul.

Enamik Interneti- ja e-postiteenuste pakkujaid vaatab e-kirjad läbi. Nad teevad seda igapäevaselt selleks, et filtreerida rämpspost, tuvastada viirused, kontrollida otsinguid ja õigekirja ning edastada kirju, saata automaatvastuseid, varustada kiireloomulised kirjad tähisega, muuta sissetulevad e-kirjad mobiiltelefoni tekstisõnumiteks, salvestada kirjad automaatselt ja säilitada need kaustades, muuta tekstiveebiaadressid klõpsatavateks linkideks.

Allpool esitatakse ülevaade õiguslikust raamistikust, millega reguleeritakse järgmistel põhjustel tehtavat filtreerimist: A) viiruste tuvastamine, B) rämpsposti filtreerimine, C) mis tahes eelnevalt kindlaksmääratud sisu tuvastamine.

A) E-posti filtreerimine viiruste tuvastamiseks

Viiruste otsimine seisneb failide kontrollimises, et näha, kas need sisaldavad tuntud viiruseid. Mõnel juhul järgneb viiruste otsimisele viirusest puhastamine, mis seisneb tuvastatud viiruse eemaldamises failist, nii et faili saab turvaliselt kasutada. Otsimine toimub üldjuhul siis, kui e-kiri jõuab esimest korda e-postiteenuse pakkuja serverisse. Enamikul e-postiteenuse pakkujatel kuulub viiruste otsimine oma teenuse hulka, et kaitsta ennast ja kasutajaid kahjulike viiruste eest. Enamikul juhtudel ei saa kasutajad lülitada automaatset otsimist välja, sest see kuulub juba vaikimisi teenuse hulka.

Hinnates õiguslikke põhjuseid, mis annavad kõnealusele tavale õiguspärasuse, on töörühm seisukohal, et filtreerimissüsteemide loomist ja kasutamist e-postiteenuste pakkujate poolt viiruste tuvastamiseks võib õigustada kohustusega võtta asjakohaseid tehnilisi ja korralduslikke meetmeid oma teenuste turvalisuse tagamiseks, nagu see on ette nähtud eespoolt tsiteeritud eraelu puutumatust ja elektroonilist sidet käsitleva direktiivi artiklis 4.

Võttes arvesse, et viirust sisaldavate e-kirjade edastamine võib viia töökorrast välja e-postiteenuse pakkuja süsteemi (lisaks lõppkasutaja terminaliseadmes salvestatud muude dokumentide ja tarkavara rikkumisele) ning seega ohustada uute e-kirjade saatmist, leiab töörühm, et selline filtreerimine on turvameede, mille eesmärk on kaitsta andmete vastutava töötaja (e-postiteenuse pakkuja) süsteemi, ning see on, nagu juba öeldud eespool, elektrooniliste pakkujate siduv kohustus eraelu puutumatust ja elektroonilist sidet käsitleva direktiivi artikli 4 kohaldamisel.

Töörühm arvab, et artikli 4 kohaldamisel võib filtreerimine olla kooskõlas eraelu puutumatust ja elektroonilist sidet käsitleva direktiivi artikliga 5.

Töörühm soovib eelkõige rõhutada, et eespool nimetatud meetmed peavad olema kooskõlas ühenduse õiguse üldpõhimõtetega.

Lisaks sellele leiab töörühm, et filtreerimissüsteemide loomisega võib lugeda, et e-postiteenuste pakkujad tagavad teenuslepingu täitmise oma klientide ees, kes loodavad saada ja saata e-kirju teatava turvalisusega. Järelikult võib andmete töötlemist, millega e-postiteenuste pakkujad tegelevad, kui nad loovad filtreerimissüsteemid, lugeda õiguspäraseks andmekaitse direktiivi artikli 7 lõike b alusel, milles on sätestatud, et andmete töötlemine „on vajalik sellise lepingu täitmiseks, mille osapool andmesubjekt on“.

Kuna kooskõlas eespool öelduga võib viiruste filtreerimist õigustada teenuste turvalisuse tagamisega eraelu puutumatust ja elektroonilist sidet käsitleva direktiivi artikli 4 alusel ja/või pelgalt lepingu täitmiseга kooskõlas andmekaitse direktiivi artikli 7 lõikega b, nii et see ei kahjusta side konfidentsiaalsust, tuleb töörühm e-postiteenuste pakkujatele meelde, et on vaja tagada järgmiste nõuete täitmine:

- a) e-kirjade ja neile lisatud manuste sisu tuleb hoida saladuses ning seda tohib avalikustada üksnes adressaadile (adressaatidele);
- b) viiruse leidmise korral peab installitud tarkvara pakkuma piisavaid tagatise seoses konfidentsiaalsusega;
- c) kui viirust otsitakse kirja sisu läbivaatamise teel, tuleks seda teha automaatselt ja üksnes sel eesmärgil, st sisu ei tohi ühelgi muul eesmärgil analüüsida.

Teave tuleks esitada ka filtreerimise kohta (vt allpool olevat eriajaotist).

B) E-posti filtreerimine rämpsposti otsimiseks⁸

Interneti- ja e-postiteenuste pakkujad kasutavad erinevaid tehnikaid, et hoida ära soovimatu (mitte üksnes kaubandusliku) e-posti, st rämpsposti jõudmine kavandatud adressaatideni.

Üks neist on nn musta nimekirja kandmine, mille puhul teatavate serverite IP-aadressid ja teatavatele Interneti-teenuste pakkujatele eraldatud dünaamiliste IP-aadresside vahemikud kantakse musta nimekirja.⁹ Musta nimekirja kandmist käesolevas dokumendis rohkem ei analüüsita.

Rämpsposti väljafiltreerimine on tegelikult vajalik. Kui e-postiteenuste pakkujad ei filtreeriks e-postist rämpsposti välja, oleks järjest suurem osa saabuvatest kirjadest rämpspost ning nende süsteemid oleksid väga aeglased ja ebatõhusad, muutes e-postiteenused nende kasutajate jaoks praktiliselt mittekasutatavaks. See põhjustaks ilmselt tarbijate rahulolematust ning seaks piiranguid võimalusele pakkuda usaldusväärset ja töökindlat e-postiteenust.

Rämpspost iseenesest ei pruugi ohustada e-postiteenuste pakkujate teenuste turvalisust, vaid pigem võrgu ja eelkõige e-postiteenuse üldist toimimist, ning rämpspost võib siiski käivitada protsessi, mille tulemusel e-postiteenuste pakkujad ei suuda e-postiteenust enam pakkuda. Töörühm leiab, et eraelu puutumatust ja elektroonilist sidet käsitleva direktiivi artiklis 4, kus nõutakse, et e-postiteenuste pakkujad võtaksid kohaseid tehnilisi ja korralduslikke meetmeid oma teenuste turvalisuse tagamiseks, käsitletakse iseenesest e-postiteenuste pakkujate ja võrguteenuste turvalisust, kuid samuti ka e-posti- ja võrguteenuste üldist toimimist. E-postiteenuste pakkujate turvalisus on probleem siis, kui see mõjutab e-postiteenuste pakkujate teenust. Sellepärast leiab töörühm, et artiklit 4 võiks kohaldada ka sellises olukorras. Teiste sõnadega – e-posti- ja võrguteenuste üldise toimimise ohustamine võib õigustada Interneti- ja e-postiteenuste pakkujate rämpspostivastast filtreerimistegevust. Kui võtta arvesse rämpsposti mõju, kusjuures isegi sellistel juhtudel, kui rämpsposti saatja saabab teavet ainult paari e- kirjaga päevas, kuid see teave saadetakse väga paljudele, toetab see asjaolu eraelu puutumatust ja elektroonilist sidet käsitleva direktiivi artikli 4 kohaldamist, sest isegi sellistel juhtudel võib

⁸ Rämpsposti töörühma märtsis 2005 koostatud OECD dokumendis „Rämpspostivastased eeskirjad“ (DSTI/CP/ICCP/SPAM(2005)1 väidetakse rämpsposti mõiste kirjeldamisel järgmist: „Mõistet „rämpspost“ kasutatakse sageli rahvusvahelises meedias ja erinevate riikide poliitilistes teadaannetes, ent ühine mõiste määratlus puudub. Kuigi üldiselt osutatakse samale nähtusele, määratlevad mõned riigid rämpsposti nii, nagu see on kõige sobivam nende kohalikus keskkonnas. Rämpspostivastase poliitika väljatöötamisel on oluline mõista selgelt rämpsposti olemust ja see määratleda ning eristada rämpsposti saatmine õigusjärgsest tegevusest.“

⁹ Seda tehnikat kasutades ei tegele e-postiteenuse pakkuja filtreerimisega, ta üksnes blokeerib e- kirjad (st keeldub vastu võtmast e- kirju), mis on pärit musta nimekirja kantud serveritest või IP- aadressidelt, vaatamata läbi kirjade sisu. Kuigi musta nimekirja kandmine sekkub põhimõtteliselt vähem eraelu puutumatusse kui sisupõhine otsimine, võivad siin üles kerkida sõnavabaduse ning kirjade saatmise ja saamise õiguse küsimused. Neid õigusi on tunnustatud konventsiooni artiklis 8, mida on täiendavalt tõlgendatud kohtus.

piiratud arvu e-kirjade saatmine blokeerida Interneti-liiklust ja tõsiselt kahjustada e-postiteenuste töökindlust, turvalisust ja tõhusust üldisemalt. Samadel põhjustel arvab töörühm, et kõnealuse filtreerimise võiks õiguspäraseks tunnistada andmekaitsedirektiivi artikli 7 punkti b alusel, sest rämpsposti on vaja filtreerida, et e-postiteenuse pakkuja saaks nõuetekohaselt täita teenuslepingut, mille osapool andmesubjekt, s.t saaja on.

Teiselt poolt on töörühm mures sellepärast, et mõnikord annab filtreerimine valepositiivseid tulemusi, s.t ei saadeta edasi õiguspäraseid soovitud sõnumeid, sest neid peetakse rämpspostiks. Töörühm arvab, et filtreerimistegevus ja oletatavasti soovimatute saadud kirjade kinnipidamine võib tähendada mitte ainult sõnavabaduse rikkumist, vaid ka konventsiooni artikli 10 rikkumist ja olla sekkumine eraside puutumatusesse.¹⁰

Pidades silmas eespool öeldut, ilma et see piiraks eraelu puutumatus ja elektroonilist sidet käsitleva direktiivi artikli 4 kohaldamist ning selleks, et kaitsta sidevabaduse põhimõtet, mida on tunnustatud konventsiooni artiklis 10, ja side konfidentsiaalsust, mis on sätestatud eraelu puutumatus ja elektroonilist sidet käsitleva direktiivi artiklis 5 ja tunnustatud konventsiooni artiklis 8, soovib töörühm tungivalt e-postiteenuste pakkujatel võtta arvesse järgmisi soovitusi, mille peamine eesmärk on anda e-posti saajatele kontroll kirjade üle, mis on põhimõtteliselt adresseeritud neile:

- a) töörühm toetab tava, mille kohaselt teenuse abonentidele antakse võimalus keelduda oma e-kirjade läbivaatamisest rämpsposti tuvastamise eesmärgil, võimalus kontrollida rämpspostiks peetavat e-posti, et teha kindlaks, kas see on tõepoolest rämpspost, ja võimalus otsustada, mis liiki rämpspost tuleks välja filtreerida. Lisaks sellele toetab töörühm samuti mõne e-postiteenuse pakkuja tegevust, millega pakutakse abonentidele lihtsat viisi, kuidas lubada taas läbi vaadata oma e-kirju rämpsposti filtreerimiseks;
- b) töörühm toetab ka filtreerimisvahendite väljatöötamist, mida lõppkasutajad võivad installida või konfigureerida terminaliseadmesse või kolmanda poole serverisse või teenuse pakkuja e-postiserverisse ning mis võimaldavad neil kontrollida, mida nad soovivad ja mida nad ei soovi saada, seda ka selleks, et vähendada pealesunnitud e-posti allalaadimisega seotud kulusid, nagu seda on nimetatud direktiivi 2002/58 põhjenduses 44. Töörühm tervitab ka tegevust, et uurida rämpsposti vastu võitlemiseks muid vahendeid, mis sekkuksid vähem eraellu.

Lisaks eespool öeldule meenutab töörühm rämpsposti kõrvaldamiseks e-posti filtreerimisega tegelevate e-postiteenuste pakkujatele nende kohustust, mis tuleneb andmekaitsedirektiivi artiklist 10, teavitada oma abonente selgelt ja ühemõtteliselt rämpspostiga seotud poliitikast, nagu seda on kirjeldatud käesoleva arvamuse IV jaos. E-postiteenuse pakkuja peab ka tagama filtreeritud e-kirjade konfidentsiaalsuse ning neid ei tohiks kasutada ühelgi muul eesmärgil.

¹⁰ Nagu seda arvas kohus Schönebergeri ja Durmazi kohtuasjas 1988. aastal.

C) E-posti filtreerimine eelnevalt kindlaksmääratud sisu tuvastamiseks

Töörühm märgib, et mõned e-postiteenuse pakkujad on võtnud endale õiguse filtreerida ja isegi eemaldada mis tahes eelnevalt kindlaksmääratud sisuga kirju,¹¹ näiteks võib selliseks sisuks olla väidetavalt ebaseaduslikud materjalid või materjalid, mida saaja, selle konkreetse teenuse kasutaja, ei soovi. Sellist liiki filtreerimiseks kasutatav tehnika on väga sarnane tehnikale, mida kasutatakse viiruste ja rämpsposti tuvastamiseks.

Erinevalt viiruste otsimisest ei saa e-posti filtreerimist eelnevalt kindlaksmääratud sisu tuvastamiseks, isegi kui seda peetakse väidetavalt ebaseaduslikuks materjaliks, lugeda vajalikuks tehniliseks ja korralduslikuks meetmeks, et tagada e-postiteenuste turvalisus, nagu see on ette nähtud eraelu puutumatust ja elektroonilist sidet käsitleva direktiivi artiklis 4. E-postiteenuse pakkuja ei ole ohustatud ja side katkemist ei ole karta materjali tõttu, mis sisaldub e-kirjades. Seega ei ole läbivaatamine sellise materjali tuvastamiseks õiguspärane seoses e-postiteenuse pakkuja vajadusega tagada teenuse turvalisus. Töörühm on mures ka sellepärast, et filtreerimise käigus saavad e-postiteenuse pakkujatest elektroonilise erakirjavahetuse tsensorid, blokeerides näiteks kirjad, mille sisu võib olla täiesti seaduslik, tõstatades sõna- ja teabevabaduse fundamentaalsed küsimused. Töörühm soovib rõhutada, et teenuse pakkujatel ei ole üldkohustust jälgida eelnevalt kindlaksmääratud või väidetavalt kahjulikku sisu, vastavalt allpool esitatule võiks teenuse pakkuja pakkuda sellist teenust kui teenuse lisaväärtust.

Seega on töörühm arvamusel, et kooskõlas eraelu puutumatust ja elektroonilist sidet käsitleva direktiivi artikli 5 lõikega 1 on e-postiteenuste pakkujatel keelatud tegelda kirjade ja seotud liiklusandmete filtreerimise, salvestamise või mis tahes muu hõivamisega eelnevalt kindlaksmääratud sisu tuvastamiseks ilma teenusekasutajate nõusolekuta või tuleb neile anda seaduslik luba selliseks filtreerimiseks kooskõlas eraelu puutumatust ja elektroonilist sidet käsitleva direktiivi artikliga 15, nagu seda rakendatakse liikmesriikide õigusaktidega.

IV. TEAVITAMISKOHUSTUS

Lisaks eraelu puutumatust ja elektroonilist sidet käsitleva direktiivi artiklile 5 peab isikuandmete töötlemine andmete saamiseks eraside sisu ja/või liiklusandmete kohta vastama ka andmekaitse direktiivi erinevatele nõuetele.

¹¹ Vt Yahoo! teenusetingimusi: Kasutaja peab õigeks, et Yahoo! võib sisu eelnevalt filtreerida või mitte, kuid Yahoo!'l ja selle määratud isikutel on õigus (aga mitte kohustus) oma äranägemisel teenuse kaudu liikuvat mis tahes sisu eelnevalt filtreerida, selle edastamisest keelduda või see eemaldada. Ilma et see piiraks eespool öeldut, on Yahoo!'l ja selle määratud isikutel õigus eemaldada mis tahes sisu, mis rikub teenusetingimusi või on muul viisil vastuseisu põhjustav. Kasutaja nõustub, et ta peab hindama igasuguse sisu kasutamist ja kandma kõik kasutamisega seotud riskid, sealhulgas toetumine sisu täpsusele, täielikkusele või kasulikkusele. Selles suhtes peab kasutaja õigeks, et ta ei või toetuda ühelegi sisule, mille on loonud Yahoo! või mis on Yahoo!'le esitatud, sealhulgas piiramata Yahoo! teatetahvlitel ja kõigis teenuse muudes osades olevat teavet. Kasutaja peab õigeks, lubab ja nõustub, et Yahoo! võib pääseda juurde tema konto teabele ja sisule, seda säilitada ja avalikustada, kui seda nõutakse seadusega või heas usus, et sellist juurdepääsu, säilitamist või avalikustamist on põhjendatult vaja: a) õigusliku menetluse täitmiseks; b) teenusetingimuste jõustamiseks; c) vastamiseks nõuetele, kui sisu rikub kolmandate poolte õigusi; d) vastamiseks kasutaja klienditeenuse taotlustele; või e) Yahoo!, selle kasutajate ja avalikkuse õiguste, vara või isikliku turvalisuse kaitsmiseks.

Muu hulgas on andmekaitsedirektiivis sätestatud kohustus teavitada üksikisikuid nende isikuandmete töötlemisest. Eelkõige kehtestatakse artikliga 10 „*Andmesubjektile esitatav teave*“ andmete vastutavatele töötlejatele kohustus esitada andmesubjektidele, kellelt isikuandmeid kogutakse, teatav teave, kaasa arvatud andmete vastutava töötleja isik ning millisel eesmärgil andmeid töödeldakse. Lisaks sellele on andmekaitsedirektiivi artikli 6 lõike 1 punktis a sätestatud, et andmeid tuleb töödelda õiglaselt ja seaduslikult, mis rõhutab veelgi andmete vastutavate töötlejate kohustust olla täielikult läbipaistev seoses isikuandmete töötlemise tingimustega.

Filtreerimise puhul viiruste ja rämpsposti tuvastamiseks leiab töörühm, et on kohane e-postiteenuste pakkujate tava teavitada abonente sellest teenuse lepingutingimustes.

Lisaks eespool öeldule peavad e-postiteenuse pakkujad täitma eraelu puutumatust ja elektroonilist sidet käsitleva direktiivi artiklit 4, millega nõutakse, et üldkasutatava elektroonilise sideteenuse pakkuja peab teavitama abonente konkreetsetest riskidest, mis on seotud võrgu turvalisuse rikkumisega. Kui teenuse pakkuja võimalikest kaitsevahenditest ei piisa turvalisuse tagamiseks, peaksid teenuse pakkujad teavitama oma kasutajaid ja abonente meetmetest, mida nad võivad võtta oma kirjavahetuse turvalisuse kaitsmiseks.

V. MUUD E-POSTIGA SEOTUD TEENUSED

Töörühm märgib uute tarkvaratoodete ja teenuste arengut, näiteks nn „*Kas seda loeti?*“-teenus, mille eesmärk on jälgida e-kirjade avamist.

Selline teenus võimaldab teada igal juhul, kes selle tellib, kas abonendi saadetud a) e-kirja on adressaat (adressaadid) lugenud, b) millal seda loeti, c) mitu korda seda loeti (või vähemalt avati), d) kas seda on saadetud edasi teistele ja e) millisele e-postiserverile see saadeti, sealhulgas serveri asukoht. See võimaldab ka teada saada, mis tüüpi veebilehitsejat ja operatsioonisüsteemi e-kirja saaja kasutab.

Andmeid töödeldakse salaja, s.t andmete töötlemise kohta ei esitata teavet e-kirja saajatele, kellelt andmeid kogutakse. Lisaks sellele ei anta e-kirja saajatele võimalust nõustuda eespool kirjeldatud teabe kogumisega või sellest keelduda. Kokkuvõttes võib öelda, et erinevalt klassikalistest e-posti kättetoimetamise kinnitamissüsteemidest ei ole nende uute toodete puhul e-posti saajal võimalik nõustuda kinnitamisteabe töötlemisega tarkavara kasutaja poolt või sellest keelduda.

Töörühm väljendab suurimat vastuseisu sellisele töötlemisele, sest isikuandmeid saajate käitumise kohta salvestatakse ja edastatakse ilma asjaomase saaja selge nõusolekuta. Salaja töötlemine on vastuolus andmekaitse põhimõtetega, mille kohaselt isikuandmete kogumine peab olema lojalne ja läbipaistev, nagu see on sätestatud andmekaitsedirektiivi artiklis 10.

Selleks, et töödelda e-kirja saajalt kogutud andmeid selle kohta, kas ta on kirja lugenud ning millal ja kas ta on seda saatnud edasi kolmandatele isikutele, on vaja e-kirja saaja ühemõttelist nõusolekut. Sellist töötlemist ei õigusta ükski muu õiguslik põhjus. Seetõttu on andmete salaja töötlemine vastuolus andmekaitse põhimõtetega, mille kohaselt nõutakse ühemõttelist nõusolekut, nagu see on sätestatud andmekaitsedirektiivi artiklis 7.

VI. JÄRELDUS

Kuna e-postiside filtreerimise õiguspärasuses valitseb ebakindlus ja sidusrühmad on palunud suuniseid, peab töörühm käesoleva arvamuse avaldamist kasulikuks.

Töörühm soovib, et e-postiteenuste pakkujad võtaksid oma teenuste osutamisel arvesse käesolevas arvamuses sisalduvaid suuniseid ja soovitusi. Sellise tehnoloogia edendamispoliitika osana, mis hõlmab andmekaitset ja eraelu puutumatuse nõudeid infrastruktuuri ja infosüsteemide, sealhulgas terminaliseadmete ülesehitamisel, soovib töörühm julgustada e-postitarkvara arendajaid, et nad vaataksid üle ja arendaksid eraelu puutumatusele vastavad süsteemid nii, et vähendada isikuandmete töötlemist miinimumini ning et see piirduks vaid nende andmetega, mida on tingimata vaja ja mis on proportsionaalsed töötlemise eesmärkide täitmiseks.

Brüssel, 21. veebruar 2006

Töörühma nimel

esimees
Peter Schaar